

תנו להם לבחור: משבירת הלוחות עד הלחימה לעזה

תתארו לכם את רב בית הכנסת עולה על הבמה לתת דרשת מוסר. הוא מרים קולו בזעקה על הדיבורים הבלתי פוסקים בתפילה, שהפכו את המקום הקדוש למועדון, ואז בפרץ של זעם, פותח את ארון הקודש, שולף את ספר התורה ומטיח אותו בקרקע. "ככה אתם מחללים את הקודש..."

אפשר להעריך שזאת הייתה שערורייה: מה עשה לך ספר התורה? איך הפך להיות כלי תקשורת להעביר מסר? וכיצד מותר לרב להגיע לרמות זעם כאלו?

כבר אלפי שנים, דנים המפרשים בתמיהה העצומה על מעשה משה: איך הוא תופש את הלוחות הקדושות שקיבל מהאלוקים בעצמו ומנפץ על הקרקע? הרי לא מדובר בספר תורה שנכתב בידי אדם, אלא בלוחות אלוקיות שנחקקו בידי האלוקים, "והמכתב מכתב אלוקים הוא חרות על הלוחות"? במיוחד שהאבדה לא חזרה. הלוחות הללו לא ניתנו שוב והלוחות השניות היו רק מעשה ידי אדם, מתוך אבן שצמחה באוהלו של משה? ואיזו דוגמה מראה לנו המחנך הגדול מכולם, שמותר לטפס לרמות זעם של שבירה והרס?!

אנו רוצים לדבר על נקודה כבירה ומשנה חיים: משה מבין שהגיע הזמן לגרום להם לבחור באיזו דרך הם רוצים ללכת. לעצור את השפע ולהעביר את האחריות אליהם. אם לאחר שרשרת ניסים שלא הייתה ולא תהיה כמותה, הם מסוגלים לבגוד בקב"ה בצורה מחפירה כזו - כנראה שהם לא התחילו להתחנך. המסר עבר להם על יד האוזן ולא נכנס. כעת הגיע הזמן לשלב השני והעיקרי בחינוך: לעצור את השפע, המחנך ייצא מהחדר ויגרום להם להחליט מהם רוצים לעשות עם החיים שלהם.

זה חינוך: חינוך הוא לא למנוע אותם מבחירה, לא להגן עליהם שלא יצטרכו לבחור, אלא להכין אותם לרגע האמתי בו יצטרכו לקבל החלטות בעצמם. קיבלתי פעם את המסר מאישה שאינני יודע מיהי. לפני חמש שנים הוצאתי ספר על חינוך בשם "עידן השוקולד" וקיבלתי טלפון: "הספר שלך יפה, אבל שכחת את העיקר. חינוך הוא להיות לפעמים 'הורה רע' שנותן לילד לבחור בעצמו. לא לחוג מעליו כמו הליקופטר ולמנוע ממנו התמודדויות, אלא לשלוח אותו לשטח ולהכריח אותו להתנהל".

המסר נכון גם ברמת הכלל: הרעיון פותח את העיניים להבנת תהליך הזיקוק הנעלה שאנו עוברים בימים אלו. קשה להעריך את משמעותה של סיטואציה כשנמצאים בתוכה, כדברי חז"ל 'אין בעל הנס מכיר בנסו', אבל בשבת שעברה התפרסם (בעלון 'קרוב אליך') ראיון עם חייל בשם איתן אריאל, שמשרת בחטיבת הצנחנים ויצא אחרי ארבעה חודשים בעזה. הוא מתאר כך:

"במוצאי שמחת תורה נכנסנו לכפר עזה כדי לטהר את הבתים מהמחבלים, לפני שתיכנס הרבנות לאסוף את הגופות. בפאתי הכפר הכינו אותנו: 'מחבלים מסתובבים בשטח ויש המון הרוגים, אנחנו לא יודעים מה תמונת המצב וסומכים עליכם שתעשו את העבודה'. צעדנו בשני טורים, בשקט ובדריכות גבוהה, ובראשי הדהדו מילות הפיוט ששרים בפתח יום הכיפורים: 'לך א-לי תשוקתי, בך חשקי ואהבתי, לך לבי וכליותי, לך רוחי ונשמתי, לך עצמי לך דמי, ועורי עם גויתי'. הסכמנו כולנו למסור את החיים שלנו ולראות אותם כחיים של ה'.

"אתה יודע שיש לך ברירה, שאין מי שמכריח אותך לעשות את זה, הרי לא כולם באו והנך יכול להיפטר משרות באמצעות תירוץ נפשי כלשהו, אבל ברגעים האלו מתחדדת השאלה: מה אני רוצה מהחיים? מה אני מצפה משמונים השנים שנתרו לי? המתח מבהיר את התשובה: 'תכלס, אני רוצה מהחיים לעבוד את ה', להיות חלק מעם ישראל ולרצות טובתו...!'

עד כמה שהימים קשים, הם ימי הלידה המחודשים שלנו. ימים שעם ישראל מתמקד ובוחר בטוב.

האמת היא, שזה גם הרעיון העמוק של ימי הפורים. מצוות השמחה היא הגדולה ביותר מכל מועדי השנה, כי פורים הוא הזמן שהיהודים בחרו מרצונם בקב"ה. לקחו להם הכול, לא הייתה להם שום

סיבה להימשך אחריו ובכל זאת כל היהודים התכנסו לקריאת מרדכי ואסתר. אלו הימים שעם ישראל נולד מחדש ואנו חוגגים אותם לנצח. הבה נבין את הדברים לעומק.

ב. נתחיל מההתחלה: בשביעי בסיון, למחרת מתן תורה, משה נפרד מעם ישראל במטרה לעלות לשמים וללמוד מהקב"ה את פרטי הלכות התורה. משה עזב בשעות הבוקר והודיע כי הוא חוזר בעוד ארבעים יום בשעה שישית (בחצות היום). הם הבינו כי הוא מתכוון לארבעים יום כולל היום הזה עצמו, שהרי הוא עלה בשעות היום וכיוונו את השעונים ליום ט"ז בתמוז בחצות היום.

חצות היום של ט"ז תמוז הגיע ומשה לא יורד. התחילה פאניקה שהוא גם לא יירד. אנשי הערב רב הלהיטו את העם בספקות: איך חשבנו שהוא יחזור? ממתי מישהו חוזר מהשמיים ועוד אחרי ארבעים יום בלי אוכל? משה מת ואנחנו תקועים במדבר בלי הכוונת רועה. השטן הראה את מיטת משה חולפת באוויר והם השתכנעו סופית שהם נותרו יתומים במדבר הגדול.

התקלה נבעה מחוסר הבנה: כשמשה אמר ארבעים יום, הוא התכוון בלי היום הזה עצמו של שביעי בסיון, אלא ארבעים יום שלמים מהלילה הבא, ולכן היה אמור לחזור רק מחר בשעה השישית. אבל בינתיים התגברה הסערה ואנשי הערב רב צעקו בהיסטריה שצריך ליצור 'אלוהים אחרים'. חור, בן מרים הנביאה, ניסה להרגיע אותם כי משה חולל כל כך הרבה ניסים ובוודאי יכול לחיות גם ארבעים יום בלי אוכל, אבל הם היו באקסטאזה של טירוף ורצחו אותו במקום. אהרן, שראה מה עשו לחור והבין שהוא האחרון שנותר בשטח לשלוט בהם איכשהו, חשב שעדיף לעכב אותם מבפנים במקום למות מבחוץ. הם אספו במהירות תכשיטי זהב ונתנו לו ויצא העגל הזה.

במקביל, משה ששוהה בשמים מתכוון לירידה למטה. הוא אווז בהתרגשות את החפץ הקדוש ביותר בעולם, את הלוחות שהיו מעשה אלוקים, אבל הקב"ה מזהיר אותו כי למטה מתחולל אסון. "לך רד כי שחת עמך". משה יורד למטה ורואה את העגל והמחוללות וגואה בכעס. התגובה שלו בלתי נתפסת: משה מנפץ על הקרקע את הלוחות שקיבל מידי של האלוקים והשברים מתפזרים לכל עבר.

1. שמות לב: וידבר ה' אל משה לך רד כי שחת עמך... סרו מהר מן הדרך אשר צויתם עשו להם עגל מסכה וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלוקיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים: ויפן וירד משה מן ההר ושני לחת העדות בידו... והלחת מעשה אלוקים המה והמכתב מכתב אלוקים... ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחוללות, וייחר אף משה וישלך מידיו את הלוחות וישבר אותם תחת ההר.

הסיפור מעלה תמיהות משלושה כיוונים: על הקב"ה, על ישראל ועל משה. ראשית, על הקב"ה: מדוע ההשגחה העליונה טמנה להם מארב שהפיל אותם בחטא? אם משה יודע שהוא חוזר עוד ארבעים יום, **ואחד** יום, למה הוא נוקט בלשון מבלבלת ואומר שהוא חוזר עוד ארבעים יום?

כמובן, אין זה מלמד זכות על עם ישראל וההתנהגות שלהם אינה נתפשת: איך הדור שראה ניסים יותר מכל דור בהיסטוריה ושמע רק לפני ארבעים יום את הציווי "לא יהיה לך אלוקים אחרים על פני", יכול לבגוד בקב"ה בצורה כזו? כך דברי חז"ל המזעזעים:

שבת פח, ב: עלובה כלה המזנה בתוך חופתה.

כשרבי יהודה הלוי בספר הכוזרי, מנסה להפליא ולשבח את עם ישראל על רוממתו ואיכותו, מציף מיד מלך כוזר את העלבון הבלתי נסלח:

כוזרי צא, ב: אמר הכוזרי: הישמר לך החבר לבל תפליג בסיפור שבחיה של אומתך, ובל תסיח דעתך מן הדבר הנודע ברבים, דבר הימרותם את אלוקיהם על אף המעמדות האלה. שמוע שמעתי כי בעצם הימים ההם, עשו להם עגל ויעבדו אותו ולא לאלוה.

מהצד השלישי וזה עיקר עיונו: מה הרגש שפועל במשה כשאפו חורה בו, כלשון התורה, והוא מנפץ על הקרקע את הלוחות שקיבל מהקב"ה?

רשי מביא את דברי הגמרא שהיה זה ביטוי של יאוש. משה חטף מהם את התורה כי הבין לחרדתו שהם לא ראויים לקבל אותה.

2. רש"י: 'וישלך מידי' - אמר משה: מה פסח שהוא אחת מן המצות, אמרה תורה 'כל בן נכר לא יאכל בו', התורה כולה כאן וכולם משומדים ואתננה להם?!

אבל הפירוש קשה מאוד להבנה: למה לשבור? מה חטאו הלוחות הקדושות? עליו להחזיר את הלוחות לאלוקים או לטמון אותם לימים יפים יותר? אבא שקונה מתנה לילדיו ובדרך שומע שהם התפרעו בבית הספר, האם שובר את המתנה לרסיסים או מניח אותה במחסן עד יעבור זעם?

רבנו בחיי לב, טז: יש לתמוה על משה עבד ה' נאמן ביתו, איך ערב ליבו לשבור הלוחות שהיו מכתב אלוקים? ואם ישראל חטאו ולא היו ראויים לתורה, היה לו להחזיר התורה לאכסניה שלה ולשאול את הקב"ה מה יעשה בה. אילו מלך בשר ודם שולח מכתב ביד נאמן ביתו לשרי המלכות ואינם רוצים לקבלו, ראוי העבד הנאמן להחזירו אל המלך ולא לנהוג בו ביזיון ויקרענו.

הכרח לומר כי הייתה למשה כוונה גדולה בעצם השבירה. בעל העקדה מתרץ שמשה רצה לזעזע אותם. מותר לשבור את התורה כדי לבנות את התורה, כמו שהקב"ה מתיר למחוק שמו על המים, כדי להחזיר אישה לבעלה. משה חשב שהוא צריך לשבור את הכלים, פשוטו כמשמעו, לעשות מעשה דרסטי כדי לצרוח בכל הכוח שהם חצו את הגבול.

עקדת יצחק: כשראה שלא היו חרדים ועצבים על מעשיהם (אלא שרים ומחוללים לפניו) - 'ויחר אף משה וישלך מידי את הלוחות' כדי שיראו ויכלמו ממעשיהם. וכמה מתאמת זה ממה שאמר במשנה תורה 'וארא והנה חטאתם לה'... ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם.'

משה מדגיש בספר דברים כי הוא לא שבר את הלוחות כבר בשמים, למרות ששמע שם מה' מה קורה, אלא שבר אותם לעיניהם, שכן המטרה הייתה הם, לזעזע ולשבור אותם עצמם.

אבל הלב לא נותן מנוח: האם מותר לזעזע באמצעות שבירה?! איזה סמל חינוכי כשמחנך פועל באמצעים דרסטיים כאלו שאין מהם דרך חזרה? זאת שאלה גדולה ונוגעת לחיים, משום שכולנו נכשלים בניסיון הזה. כשאדם כועס יש לו דחף להרוס משהו כדי לבטא את הזעם, וחז"ל מזהירים בחריפות מפני מעשה כזה.

שבת קה, ב: המקרע בגדיו בחמתו והמשבר כליו בחמתו והמפזר מעותיו בחמתו - יהא בעיניך כאילו עובד עבודה זרה, שכך אומנתו של היצר הרע: היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך, עד שאומר לו עבוד עבודה זרה והולך ועובד... לא צריכא אלא כשעושה להטיל אימה על אנשי ביתו, כמו רב אחא בר יעקב ששבר כלים פגומים.

הדבר הכי גרוע שיכול לקרות ליהודי הוא להיסחף אחרי יצרו. היום הוא שובר כלים כעס ומחר עלול לעבוד עבודה זרה. אמנם הגמרא ממשיכה שם, שמותר לאבא להראות עצמו כאילו הוא כועס על אנשי ביתו במטרה לחנכם, אבל הרמב"ם מעתיק את הגמרא עם כל כך הרבה אזהרות וסייגים, שמעלה את השאלה האם זה מתאים להנהגה של משה?

רמב"ם דעות ב: הכעס מדה רעה היא עד למאד וראוי לאדם שיתרחק ממנה עד הקצה האחר, וילמד עצמו שלא יכעוס ואפילו על דבר שראוי לכעוס עליו. ואם רצה להטיל אימה על בניו ובני ביתו או על הציבור אם היה פרנס ורצה לכעוס עליהן כדי שיחזרו למוטב - יראה עצמו בפניהם שהוא כועס כדי לייסרם ותהיה דעתו מיושבת בינו לבין עצמו... אמרו חכמים הראשונים כל הכועס כאילו עובד עבודת כוכבים ואמרו שכל הכועס אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו.

ובכן, האם להטיח לוחות אלוקיים בקרקע זה רק להראות כאילו כועס או נדמה כעס ממש?! ברור שיכול להיגרם חילול ה' חמור, כאילו מותר לשבור כשכועסים. דברי ספר העיקרים צריכים העמקה.

בשנים קודמות עסקנו בפירוש המרגש והמרומם של רש"י במקום אחר (לד, א), לפיו משה שבר את התורה כדי להציל את ישראל. הוא התכוון לעצור את החתונה עם ה', כדי ללמד סניגוריה עליהם, שעדיין לא קיבלו את הכתובה ולא נחשבים נשואים למלך, ולכן בגידתם חמורה פחות.

הפעם נמשיך עם כיוון אחר, עם ספר העיקרים הנ"ל בו התחלנו, שהמטרה הייתה לזעזע אותם עצמם, כפי שהרבי מסביר בכמה שיחות אחרות.

ג. לפני כמה שנים היה לי אתגר עם אחד הילדים: הוא התקשה לקום וכל התחלת יום הייתה סיוט שגזל ממני חצי שעה. התייעצתי עם איש חינוך ותיק שהדהים אותי: "תפסיק להעיר אותו. מה אתה עומד ליד המיטה שלו? תודיע לו ערב קודם שאתה מעיר אותו פעם אחת וזהו, לא רוצה שלא יקום".

ברגע הראשון נבהלתי. אם לא אעיר אותו הוא יישן עד החופש... אבל היועץ צדק: הבחור ישן למחרת עד תשע ולמחרתיים עד 11, אבל ביום השלישי התייצב מעצמו בזמן ולא הפסיק לקום בזמן.

כשמשנה רואה את ההתדרדרות המבהילה שלהם, הוא מבין שצריך לעצור את שיטת החינוך הישנה ולעבור לגישה הפוכה: להפסיק לספק להם הכול ולהשליך את האחריות עליהם. עד עכשיו הם רק קיבלו. במשך למעלה משנה, הקב"ה עטף אותם בשפע רוחני וגשמי, בנסים למעלה ונסים למטה. מחבורת עבדים עלובה ואומללה הם הפכו להיות דור המזל והברכה. עשר מכות, קריעת ים סוף, מן מהשמיים ומים מהבאר, והשיא היה מתן תורה מהרקיע.

אבל כשמשנה ירד ורואה את העגל והמחולות הוא מבין שכל זה לא חינוך, אלא רק הכנה לחינוך. חינוך הוא להסתלק מהשטח ולהטיל את האחריות עליהם. בפעם הראשונה שאדם בוחר הוא משתנה ועד אז הכול עובר לו ליד האוזן. לפיכך, שבירת הלוחות לא הייתה צעד של פריקת זעם או ייאוש, אלא העברת המקל אליהם: אני גמרתי להשקות אתכם ולכן אני עוצר את השפע ושובר את הלוחות. לוקח הכול ומתנתק מכם כביכול, ועכשיו תחליטו לבד מה אתם רוצים לעשות עם החיים שלכם.

כשהם שבים ובוכים וחוזרים בתשובה, ובעיקר אחר כך רצים בהתלהבות ומוסרים כל מה שיש להם עבור המשכן – עם ישראל נולד באמת. זה הרגע שאנו הופכים מתלמידים למנהיגים.

3. התועדויות תשנב ב/347: על ידי חטא העגל התווסף בבני ישראל מעלת התשובה (ובגלל זה נגרם מלמעלה עניין החטא לכתחילה), וכך בנוגע לשבירת הלוחות, שהטעם הפנימי על כך הוא שיתווסף בתורה עצמה עניין התשובה.

ליקוטי שיחות טז/414: בשעת מתן תורה התגלתה אחדות יתברך מצד למעלה, אבל בכדי שהאחדות תבוא בגילוי מצד העולם למטה ועד שלוש קליפות הטמאות – זה נעשה על ידי התשובה של ישראל אחרי חטא העגל.

התפיסה הזו היא שהופכת את ימי הפורים לימים הכי גדולים בתולדותינו. הגמרא אומרת דברים מדהימים: אנחנו כאן בזכות פורים ולא בזכות מתן תורה. האירוע הכביר בהר סיני היה יכול לחלוף ולהישכח ומה שקיבע את ההתחייבות שלנו לקב"ה היו ימי מרדכי ואסתר.

שבת פח,א: 'ויתיצבו בתחתית ההר' – מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית ואמר אם אתם מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם... מכאן מודעא רבה לאורייתא. אמר רבא: אעפ"כ חזרו וקבלו בימי אחשורוש, דכתיב (אסתר ט, כז) 'קיימו וקבלו היהודים' - קיימו מה שקיבלו כבר.

'מודעה' היא מושג משפטי האומר שאדם יכול להכריז בפני עדים כי איימו עליו והכריחו אותו לבצע פעולה קניינית, כמו למכור את ביתו, והמודעה מבטלת את שטר המכירה שהוא חתום עליו. אומר רבא כי בני ישראל יכולים לבטל את אירוע מתן תורה ולטעון שלא מגיע עונש על אי קיום המצוות, משום שהוכרחו לקבל את התורה תחת איום וכפיה. [בספרי חסידות מוסבר שאין הכוונה לחץ של איומים כפשוטו, אלא גיגית של אהבה כתוצאה מכל הניסים שראו ולכן לא יכלו לסרב לה].

אכן מה שמחייב אותנו לדורות הוא האירוע הכי הפוך והכי רחוק ממתן תורה, שהתרחש כאלף שנים אחר כך: העובדה שהם התקבצו סביב מרדכי ואסתר בגזירת המן.

פורים מספר סיפור בלתי נתפס. מצד אחד, אלו היו הימים החשוכים מבחינה רוחנית בתולדותינו. היינו בגלות בחוץ לארץ, אירחו אותנו יפה והטמיעו אותנו ברכות בין הגויים. היהודים הוזמנו למשתה

אחשוורוש והרגישו רצויים בין הגויים. גם הקב"ה לא מוזכר במגילת אסתר, כי זאת הייתה תקופה של "הסתר" רחני. בכל זאת קרה אז נס שלא קרה אפילו בימים הכי מוארים בתולדותינו.

אסתר קראה וכולם באים. היא אומרת למרדכי: "לך כנסו את כל היהודים אשר בשושן" והמגילה ממשכה: "ויעש מרדכי ככל אשר צוותה עליו אסתר". הוא קיים את הציווי במילואו ולא היה אחד שלא בא. זה דבר שלא קרה בהיסטוריה: משה רבינו יצא ממצרים עם עשרים אחוז בלבד מעם ישראל, מתתיהו יוצא למלחמת חרמה עם כמה אלפי נאמנים אחרונים, כשכל העם נוהה אחרי היוונים. ואילו מרדכי ואסתר בחוץ לארץ, בימי חושך ואפלה, קוראים לכל העם לבוא וכולם באים.

כך שבשבעות לא בחרנו, בפסח ובחנוכה בחרנו רע, ורק בפורים בחרנו נכון. פורים הוא חג הבחירה היהודי, מתוך רצון וחופש פנימי, ורק בגללו אנו עומדים כאן היום.

אדמו"ר הזקן מחדד את הפלא: המן שב ומכריז: "להשמיד להרוג ולאבד את כל עם מרדכי טף ונשים ביום אחד". הגזירה לא כוונה כנגד 'גולי יהודה' או 'כל אדם נימול'. היא כוונה כנגד אלו שהזדהו עם המתחרה של המן. ולכן יהודי הדור היו יכולים להכריז: מזמן איננו שייכים למרדכי, אלא נתינים נאמנים של האומה הפרסית. היה עליהם לשגר משלחת לאחשוורוש ולומר: כבר שבעים שנה שהוגלינו מארצנו, אנו מחזיקים תעודת זהות פרסית ומשלמים מיסים כהוגן – ומה לנו ולמרדכי?

לכן פורים הוא היום החשוב בתולדותינו, כי מה שהחל בשבירת הלוחות, הגיע לשיאו בימי הגזירה.

תורה אור צז, א: המשכת אור א"ס ב"ה ... החלה במתן תורה ... אבל בימי המן 'וקבל היהודים' – קבלה גמורה בבת אחת ... זכו אז ישראל למדרגת הביטול הגדול על ידי מסירת הנפש על קידוש השם, שהרי אם רצו להמיר דתם, לא היה המן עושה להם כלום, שלא גזר אלא על היהודים. אלא שהם מסרו עצמם למות כל השנה כולה ולא עלתה להם מחשבת חוץ חס ושלום ... ולכן השמחה בפורים היא למעלה מהדעת, והיינו עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

האמת היא, שמה שמשה עשה לישראל – לגרום להם לבחור, קרה לו עצמו באותו הרגע. המשך הפרשה מספר על רגע השיא, בעיצומו של יום הכיפורים, כשהוא יורד מהשמים עם הלוחות השניות ו"קרן עור פני משה". זה היה משה אחר שהתעלה מדרגת "איש" ל"איש האלוקים". פניו האירו באור יקרות והאור היה כה מסנוור ועוצמתי, עד שהיה עליו לשים מסווה כשהוא דיבר עם ישראל.

אבל למה פניו בהקו רק כשירד עם הלוחות השניות? הרי הלוחות הראשונות היו קדושות פי כמה? בעוד שהראשונות היו "מעשה אלוקים" שנחצבו מאבן ספיר שתחת כיסא הכבוד, השניות היו רק מעשה ידי משה מאבן גשמית שצמחה באוהלו על הקרקע?

שמעתי הסבר כביר בשמו של הרב יוסף דב סולובייציק, מגדולי רבני אמריקה בדור הקודם וראש ישיבת יצחק אלחנן: הלוחות הראשונות ניתנו לו כתלמיד, אבל הלוחות השניות ניתנו לו כמנהיג - לאחר שקיבל החלטה. הלוחות השניות ניתנו לו לאחר שברגע המבחן של חייו, כשירד עם הלוחות הראשונות וראה את העם מפזז סביב העגל, והוא הבין את המשמעות של נתינת הלוחות בשעה זו אשר תקבע את המחויבות שלהם לה' ותגזור עליהם כליה (כדברי רש"י לקמן לד, א שהוזכרו לעיל) – משה מסר נפשו ושבר את הלוחות לרסיסים.

ואדם מתעלה כשהוא בוחר, הוא אינו משתנה כל עוד הוא מקבל. עם כל הגילויים להם זכה קודם, הוא נותר "תלמיד", הוא קיבל תורה אבל התורה לא שיקפה אותו (כביכול). אולם לאחר שיזם צעד משמעותי משלו, פרץ מקרבו כל מה שקיבל קודם – ופניו זהרו באור יקרות. הגוף עצמו, האישיות הגשמית הפכה להיות של "איש האלוקים".

היסוד הזה ליווה את משה רבינו כל חייו. ההבנה שתפקידו להרים אותם מדרגת תלמידים למנהיגים. הוא לא רק מלצר ששופך להם את האוכל לפה, אלא מדרוך נוער שמכריח אותם לרוץ מעבר לעצמם. בכך ביאר הרבי בהדמנות אחרת את אחת השאלות הגדולות בתורה ובחייו של משה:

רש"י תחילת שלח: שלח לך - לדעתך, אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח.

מתברר שמשה שאל את הקב"ה אם לשלוח את המרגלים **ולא קיבל תשובה חיובית**. הקב"ה התחמק ואמר תעשה מה שאתה חושב, ובכל זאת לא צלצלו הפעמונים. כך מוכיח רש"י מהביטוי החרגי "שלח לך!", ולא כמו "ויתנו לי תרומה" או "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל". אלא שהקב"ה גלגל אל משה את האחריות ואמר תעשה מה שנראה לך.

והתמיהה מזדקרת: איך משה לא קרע את היוזמה לגזרים? מה היה עושה חסיד ששואל את רבו על עסקה או שידוך ורבו היה עונה לו: 'לא רוצה להביע דעה בנושא, תעשה כדעתך'?

יתירה מכך: חולפות ארבעים שנה קשות וכל הדור ההוא מת במדבר, גם משה עצמו מסתלק במדבר ולא זוכה להיכנס לארץ, ומגיע התור של יהושע להשלים את המשימה ולהכניס את העם לארץ המובטחת. ומה יהושע עושה? **עוד מאותו הדבר**. הוא שוב שולח מרגלים ליריחו וממתין לקבל מהם מידע מודיעיני. וכל אחד שואל: האם לא הספיק כישלון אחד?

הרבי האריך (פרשת שלח מט) בנקודה מפעימה: משה פירש אחרת את התשובה של הקב"ה. הכול תלוי במנגינה ומשה שמע את דבריו של ה' כך: "שלח לך לדעתך" - כלומר, **הגיע הזמן שתתבגר**. הגיע הזמן שתתעלו מעמדת תלמידים לעמדת מנהיגים ותתחילו לקבל החלטות בעצמכם. במקום לשאול אותי איך לכבוש את הארץ, תשברו את הראש בעצמכם איך לעשות את זה. ואם לדעתכם, הדרך הנכונה היא לשלוח מרגלים לאסוף מודיעין – תעשו את זה.

הבעיה היא, שהם התבלבלו מהסמכות שניתנה להם ובמקום לשאול איך להיכנס אל הארץ, הם טעו ושאלו האם להיכנס לארץ? האם בכלל לעשות את המשימה או לוותר עליה. אבל זאת הייתה טעות חמורה שלהם ולא כישלון של השיטה.

כיון שכן, יהושע בן נון ממשיך באותה הדרך. הוא רק מפיק לקחים טקטיים ושולח אנשי חרש, אנשי עבודה ולא אנשי דעה וכו' והם עומדים במשימה על הצד הטוב.

למה הדבר דומה? הרב ד"ר צבי הירש וויינרב היה סגן נשיא ארגון האו"י, איגוד הקהילות האורתודוקסיות בארצות הברית. כאדם צעיר הוא חבש כמה כובעים ועבד הן כפרופסור לפסיכולוגיה במרילנד והן כרב שהעביר שיעורים בקהילה. באמצע שנות השלושים הופיע אצלו משבר 'אמצע החיים' והוא נעשה מבולבל בקשר לעתידו: האם הוא יותר רב או יותר פרופסור? האם עליו להתמקד בלימוד תורה או להקדיש את עיקר זמנו לפסיכולוגיה? האם לעבור לתחום הריפוי הפרטי או לקבל משרה חברתית התנדבותית באזור מגוריו? בנוסף הוא התלבט לאיזה מקום לימודים לשלוח את ילדיו, ואם לא די בכך היו לו גם ספיקות באמונה ותהיות פילוסופיות. בקיצור, הוא היה נבוך.

בפברואר 1971 הוא התקשר למשרד המזכירות של הרבי מליובאוויטש והציג את עצמו כ"יהודי ממרילנד" בלי להזכיר את שמו האישי. הוא סיפר למזכיר על תהיות שונות שמבלבלות אותו והוא לא יודע להיכן לפנות. לפתע שמע את קולו של הרבי על הקו. לאותו קו טלפון הייתה שלוחה במשרדו האישי של הרבי ולפעמים היה הרבי מרים את השפופרת ומאזין לשיחה. הרבי אמר למזכיר באידיש: "אמור לו שיש יהודי המתגורר במרילנד והוא יוכל לשוחח עמו, שמו הוא ויינרב".

הוא לא האמין למשמע אוזניו. הוא לא אמר את שמו, אך הרבי אמר את שמו: ויינרב!. הוא התקשה להאמין למה ששמע וכאשר המזכיר שאל אם שמע מה שאמר הרבי, ענה בשלילה. המזכיר חזר שוב: "יש יהודי במרילנד עמו עליו להתייעץ. שמו הוא ויינרב".

הוא אמר בבלבול: "ויינרב זהו שמי!". ואז שמע את הרבי אומר: "אויב אזוי, זאל ער וויסן אז אמאל דארף מען רעדן צו זיך". - "אם כך, עליו לדעת שלפעמים על האדם לדבר אל עצמו..."

לכאורה התכוון הרבי לומר לו: אני יכול לענות בשבילך ולסדר לך את החיים, אבל אז זה יהיה שלי **ולא שלך**. תורת ישראל נועדה שאתה תתרומם ותתעלה ורק כשאתה בוחר – אתה משתנה.

ספר השיחות תשמ"ט ב/538: כשהקב"ה אמר למשה 'שלח לך לדעתך אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח' - לא זו בלבד שמשה לא חשש שיש כאן ענין בלתי רצוי אלא אדרבה הי' שמח על החידוש שבדיבור זה - שעבודת המטה תוכל להיות באופן של בחירה חפשית לגמרי ללא ההכרח דציוני הקב"ה כי אם מדעתו ומרצונו של האדם, שיהיו מתאימים מעצמם לרצונו של הקב"ה.

לסיום: המסר של הגמרא על פורים הוא עמוק יותר: הרעיון הוא שהחושך וההסתרה הם לא תקלה ולא תאונה. הם **יוזמה אלוקית** כדי לחדש את הקשר. כל כמה מאות שנים מכבה הקב"ה את האור כדי לטלטל אותנו ולהכריח אותנו לבחור. הוא מתרחק כדי להתקרב. במבט לאחור, אלו הימים שבונים אותנו ומיילדים אותנו מחדש.

כמה הדברים נכונים להיום: כבר כמה חודשים נמצאים בתוך תקופה כואבת ופצועה, שלא רואים כרגע את סופה. בראייה שטחית אלו ימים חשוכים שאין בהם אור. אבל כיהודים מאמינים יודעים שכל רגע מכון ומוסיף טוב. גם מה שנראה כמו חושך, הוא עוד שלב של אור שבונה אותנו בדרכו שלו.

כפי שהתחלנו את השיעור עם עדות החייל ההיא, אלו ימים מדהימים שעם ישראל בוחר בקב"ה. אנו חוזרים אליו באהבה ומתוך הלב והימים הללו מרימים את העם קומה נוספת. נבקש וניחל לסוף ימי הגלות, ושנזכה כבר לראות את פירות העשייה הרבה במסירות נפש, בגאולה האמתית בקרוב ממש.

**כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב**